

SAMHÄLLS-
VETENSKAPLIGA
FAKULTETEN

REMISSYTTRANDE

Diarienummer
V2023/1643

Dekan

Datum 2023-09-19

Rektor

Yttrande: Remissen utökade befogenheter på särskilda ungdomshem och LVM hem (Ds 2023:20)

Samhällsvetenskapliga fakulteten vid Lunds universitet, som anmodats att yttra sig över rubricerade remiss, avger följande yttrande. Yttrandet har utarbetats av Lupita Svensson, lektor/ fil dr i socialt arbete med inriktning juridik vid Socialhögskolan. I arbetet med yttrandet har även Kerstin Svensson, professor, och Arne Kristiansen, docent, vid nämnda institution deltagit.

Sammanfattning

Samhällsvetenskapliga fakulteten vid Lunds universitet instämmer delvis i utredningens förslag enligt nedan sammanfattning.

Avseende målgruppens sammansättning

Det är viktigt att uppmärksamma att de som vårdas på särskilda ungdomshem, respektive LVM-hem, inte alltid har kriminalitet som huvudproblematik. En tredjedel av de på särskilda ungdomshem har enligt Statens Institutionsstyrelses statistik, inte kriminalitet med i beskrivningen av deras problem, och LVM-vården är inte alls fokuserad mot kriminalitet.¹ Därför frångår restriktioner i den form som utredningen föreslår proportionalitetsprincipen, och innebär mer omfattande integritetskränkande åtgärder än vad som är befogat.

Avseende utredningens förslag i förhållande till lagens syfte

Initiala kärnprinciper för de administrativa, vårdbaserade frihetsberövandena (såsom LVU och LVM) var det tydliga individuella vårdfokus. Att använda frihetsberövande med stöd av LVU och LVM, enbart för att skydda samhället från dessa individer, skulle enligt dessa principer inte vara möjligt. Den här typen av frihetsberövande skulle därmed inte ha samma samhällsskyddande funktion som ett straff, i den bemärkelse att individens berövande av frihet skyddar tredje man. En stor del av utredningens argumentation utgår nu ifrån att de integritetskänsliga befogenheterna skall kunna tillämpas mot bakgrund av skyddet för samhället och tredje man. Det

¹ <https://www.stat-inst.se/globalassets/arlig-statistik/sis-i-korthet-2022.pdf>

är ett avsteg från kärnprinciperna och det vore därför högst angeläget att dess konsekvenser diskuterades ytterligare.

Avseende tolkningen av barnets bästa

Utredningen förutsätter att de redovisade förslagen innebär en förstärkning av barnets bästa och rättigheter till en bättre och säkrare vård. Här skulle det vara önskvärt med en mer nyanserad diskussion om de fördelar som elektroniska kommunikationstekniker kan innebära för enskilda barn och unga som är frihetsberövade, och utan möjlighet att ha kontakt med familj, vänner och omvärlden.

Utredningsförslaget: Avsnitt 10.10. 3 Generella begränsningar för de som vårdas enligt LVU och LVM

Samhällsvetenskapliga fakulteten instämmer inte i utredningens förslag att alla som vårdas med stöd av 3 § LVU, (på grund av sitt eget beteende eller enligt LVM med en förhöjd säkerhetsklassificering), och som innehar teknisk utrustning för kommunikationstjänster, automatiskt ska fråntas denna utrustning. De skäl som presenteras tar fokus på ungdomar som begår allvarlig brottslighet. En tredjedel av de på särskilda ungdomshem har enligt Statens Institutionsstyrelses statistik inte kriminalitet med i beskrivningen av deras problem och LVM-vården är inte alls fokuserad mot kriminalitet. Det saknas i utredningen ett resonemang och motiv till denna omfattande inskränkning för ungdomar som inte har denna typ av problematik men som skulle kunna omfattas av den förhöjda säkerhetsklassificering, ex problematik med hög grad av självskadebeteende. Eftersom SiS för närvarande arbetar med utvecklandet av säkerhetsklassificeringar, och det arbetet inte är avslutat, kan det med säkerhet ännu inte fastställas vilka individer som kommer att beröras. Mot bakgrund av denna osäkerhet är förslaget integritetsingripande karaktär inte i överensstämmelse med proportionalitetsprincipen. Det innebär vidare att förslaget med en generell regel inte i dagsläget kan anses vara förenlig med Europakonventionens artikel 8.1-2 omfattande skydd för privat- och familjeliv samt skydd från att offentliga myndigheter ingriper i denna rättighet, eller Barnkonventionens 16.1 om ingripande i privat-, familjeliv och hem och korrespondens.

Utredningsförslaget: Avsnitt 13.2 Konsekvenser för barn och unga

Samhällsvetenskapliga fakulteten instämmer till största delen i utredningens resonemang om hur de positiva effekterna av de föreslagna ändringarna kommer att stärka barnrättsperspektivet, samt bidra till att göra de särskilda ungdomshemmen tryggare och säkrare för barnen som vistas där. Det saknas dock en nyanserad diskussion om huruvida förslaget verkligen är bäst för alla barn och ungdomar som blir föremål för ändringarna. Huvudfokus i utredningens resonemang har förskjutits mot barnrättsfrågor där barnen ses som passiva aktörer, och där både de och omgivningen och det omgivande samhället skall skyddas. Barnrättsperspektivet och barnets bästa-perspektivet

skulle även behöva belysas utifrån den enskildes (barn/ungdoms) vårdbehov som varit starkt styrande under lagstiftningskonstruktionen av LVU. Här skulle exempelvis erfarenheterna från de ungas röster behöva vägas in ytterligare. I de intervjuer som gjorts för utredningen och som redovisas i utredningen framkommer att kontakt och kommunikation med stöd av teknisk utrustning för användning av elektroniska kommunikationstjänster också är viktig för barn och ungdomar under en tid då de är frihetsberövande. Detta framkommer även i texter skrivna av ungdomarna själva, som SiS samlat och publicerat. Det innebär att det de facto skulle kunna vara en delfaktor i förändringsarbetet.